

lonies' is een acceptabele benaming, met die kanttekening dat twee ervan niet in Drenthe maar in Overijssel lagen: ook 'landbouwkoloniën' is een correcte omschrijving. Maar de onuitroeibare neiging om ze 'veenkoloniën' te noemen, moet worden bestreden. Veenkoloniën zijn langgerekte dorpen, die hun ontstaan danken aan commerciële vervening en meestal een eeuw eerder ontstaan zijn. Op het grondgebied van de Maatschappij lag bijna geen veen; er kon op enkele plaatsen wat turf gestoken worden voor de eigen kachels.

Door de massaliteit zijn de belevenissen van de gestichtbewoners minder rijk gedocumenteerd dan die van de vrije kolonisten. Toch valt er met enig doorzettingsvermogen ook over een als 'bedelaar' of 'arbeider' of anderszins daar geplaatst persoon vaak boeiende informatie te vinden. Er zijn signalen, arbeidsresultaten en briefwisselingen over ontslag en eventuele invaliditeit.

Onderzoek

De mooiste bron voor onderzoek naar bewoners van de koloniën is het al genoemde archief van de Maatschappij van Weldadigheid in het Drentse Archief, waarin duizenden brieven over kolonisten zijn opgenomen. In mei van dit jaar zijn er op www.drenlias.nl twee databases geopend waarin gezocht kan worden naar bewoners van de landbouwkoloniën. De database Veenhuizen geeft een beperkt aantal bewoners van de gestichten. Lang niet alle weeskinderen, bedelaars en arbeidershuisgezinnen zijn daarin opgenomen. De database Maatschappij van Weldadigheid geeft alle personeelsleden van de

Maatschappij, zowel in de vrije als in de onvrije koloniën en de kolonistengezinnen en ingedeelden in de vrije koloniën Frederiksoord, Willemsoord en Wilhelminaoord.

Hier moeten wel wat kanttekeningen bij worden geplaatst. Al in 1985 wees Leo van der Linden er in *Gens Nostra* op dat de data in de kolonieadministratie niet altijd overeenkomen met de werkelijkheid. Volgens sommige familieonderzoekers zijn vooral de gegeven geboortedata vaak onjuist. Daarnaast zijn er veel andere beschrijvingen in de administratie. Gegevens die betrekking hebben op gebeurtenissen tijdens het koloniale verblijf zullen meestal correct zijn, maar alle gegevens van ervoor en erna moeten met een korrel zout worden genomen en zeker gecontroleerd worden in andere bronnen.

Wie in het archief van Assen wil duiken, heeft wellicht baat bij een zoekwijzer die ik gemaakt heb en die te bereiken is via www.drentsarchief.nl. Die geeft per bewonerscategorie de plaatsen weer waar naar bijzonderheden en 'genealogisch snoepgoed' gezocht kan worden. De meeste categorieën lopen nu nog tot 1859, maar de zoekwijzer wordt regelmatig aangevuld met nieuwe informatie.

Wil Schackmann is schrijver van het boek *De proefkolonie, vlijt, vaderlijke tucht en het weldadig karakter onzer natie* (uitgeverij Mouria, 2006) over de begindagen van de Maatschappij van Weldadigheid. Net als het boek is ook dit artikel nagenoeg geheel gebaseerd op het hierboven genoemde archief van de Maatschappij van Weldadigheid bij het Drents Archief. Veel gebruikt is de ingekomen